אשליה אודות הבנה

כדי לראות את הפסלים גדולי הממדים בתערוכת היחיד של ריצ'רד דיקון בגלריה העירונית של פראג הצופה צריך להתקרב, להתכופף, להרים את ראשו, להתמקד בפרטים הקטנים ואז שוב להתרחק ולהביט בפסל המלא. פעולות המחקר שהצופה מבצע בעזרת גופו ותנועתו בחלל הובילו את חגי אולריך לנסות להבין כיצד דיקון מצליח לתת ביטוי פיזי לרעיונות, סמלים וסימנים שאי אפשר באמת להמחיש בחלל ובזמן.

ביקורת מאת חגי אולריך ספטמבר 29, 2017

בתערוכת היחיד שלו*Free Assembly*(אוצר: ג'וליאן היינן (Heynen)) שהוצגה עד לאחרונה במבנה הספרייה הציבורית של הגלריה העירונית של פראג, הציב ריצ'רד דיקון (Deacon) עבודות שעשה החל משנות השמונים של המאה העשרים -ועד לאחרונה: פיסול, רישום, וחפצים מצויים שרובם ככולם מתקיימים במרחב תוכן שניתן לשייכו לעולם חוויות פוסט מינימליסטי של גוף וחומר. התערוכה הדגישה את המפגש של גוף הצופה עם החומר בחלל לצד התעתוע שעולה מן הניסיון ליצור תחביר קוהרנטי, משותף ויציב אודות הדימוי.

הפסלים הרבים בתערוכה עשויים מחומרים תעשייתיים מוכרים, שניתן לזהותם בקלות: עץ, אלומיניום, טרקוטה, פלדה, גלזורה ועוד. החומריות והחושניות של העבודות בולטת. מידותיהן הגדולות ואופן ההצבה המרווח בחללים הגדולים של הגלריה אינם מאפשרים לצופים להיות פסיביים או סטטיים. על מנת לראות את העבודות יש ללכת סביבן, להרים את הראש מעלה אל התקרה, להתכופף. דיקון משאיר עקבות גלויות של הפעולות שביצע בחומר: חיבור ברגים, עיקום האלומיניום, גילוף העץ, שבירתו, תנועות עיצוב החמר, כיוון נזילת הגלזורה, כתמים - פעולות קטנות שהן כמו טביעות אצבע ספציפיות על החומר - מה שמחייב את הצופים להתקרב לעבודות ואז להתרחק שוב על מנת לחוות את הפסל השלם.

בשונה מהחומרים שמהם עשויים הפסלים - חומרים שניתן למדוד, לכמת, לגעת או להיזכר בתחושה מוכרת של אופיים החומרי - סימנים וסמלים רבים שמופיעים בתערוכה הם מופשטים: הספרה שמונה, טבעת מביוס, אשליות אופטיות. הסימנים הללו, לצד החומרים הפיזיים, יוצרים תחושה של תעתוע חושים או פרדוקס שמתגלה לצופים רק לאחר המפגש הפיזי ובחינתו במרחב ובאמצעות התבוננות: ההתקרבות, ההתרחקות, ההתכופפות, הרמת הראש, הזזתו, ההתמקדות בפרטים הקטנים, לצד הרצון לגעת בחומרים החושניים - פעולות "מחקר" שהצופה מבצע בעזרת גופו ותנועתו בחלל.*UW84DC#9*מ-2001, למשל, היא עבודה עשויה עץ שיוצרת משטח מלבני דק שמידותיו 11X358X133 ס"מ. הקרשים שמהם היא מורכבת אינם ישרים, ודומים לצורת גל. כמו בכל הפסלים בתערוכה, החושניות הפיזית של החומר (העץ) מעומתת עם הצורה (הגל) ומצביעה על שינוי, על תנועה ועל קלות. למרות המאסה הדוממת של העץ, העבודה נראית קלילה וכמו מרחפת מעט מעל הרצפה. עימותים כאלה מייצרים בתערוכה מתח, שמאפיין בדרך כלל את עבודותיו של דיקון - ניסיון לתת ביטוי פיזי לרעיונות שאי אפשר באמת להמחיש בחלל ובזמן, מלבד יכולתו של כל צופה לספר מה הוא רואה או חווה ממקומו הוא.

11 copy.jpg

[1]ריצ'רד דיקון, UW84DC #9, 2001
עץ (מֵילָה כפוף), אלומיניום

צילום: תומס סוצ'ק

[2] 5 copy.jpg

[3]

ריצ׳רד דיקון
מקדימה - **UW84DC #9, 2001**
עץ (מֵיילָה מכופף), אלומיניום
מאחורה - **Skirt, 1989**
פלדה מגלוונת, ברגים

צילום: תומס סוצ'ק

Out of Order (2003) הוא פסל גדול ממדים (190X700X570 ס"מ), עשוי חלקי עץ אלון מאורכים שגולפו כך שייראו כמו קרשים מעוגלים ומסולסלים כפקעת חוטים, או כסרטים המעורבבים זה בזה. גודל הפסל והשימוש בעץ כבד (שמחובר באמצעות פלדה וברגים) יוצרים מתח אל מול צורתו הקלילה ואופן הופעתו כמרחף מכוח אינרציה פנימי. כותרת הפסל יכולה לספר על משהו שהתקלקל, אך גם על משהו שיצא מהסדר הרגיל, אולי סדר בראשנו, המבקש להשיג הבנה אודות מושאי הראיה בעזרת קטלוגם לחומרים ותכונות, מדידתם האינטואיטיבית או המדויקת וכימותם ליחידות מידה פיזיקליות (רוחב, אורך, מסה, זמן - גדלים שרירותיים, וירטואליים, מוסכמים וקבועים המשמשים למדידת מאפיינים של עצמים). יחידות אלה מאפשרות לקהל לקבל מידע דומה על הפסל ממקורות שונים. אפשר לקשר את הקלקול כאן אל הקושי במתן ביטוי פיזי לדבר שהוא בשינוי בלתי פוסק. צבירת נתונים באמצעות סימנים וסמלים לא יועילו למופע כאוטי כזה ב-*Out of Order* שבה העץ הקשיח דומה לערבוביית סרטים מנייר שכמו קפאו באמצע התעופפות באוויר.

[4] 1 copy.jpg

[5] ריצ׳רד דיקון, Order of Out, 2003
עץ (אלון מאודה), פלדת אל-חלד

צילום: תומס סוצ'ק

דבר דומה קורה בעבודה *Mammoth* (1989) גם היא פסל גדול ממדים (210X485X346 ס"מ). הפסל עשוי מאלומיניום, חומר כבד שכאן דווקא נדמה קליל, חלקו מונח על הקרקע וחלקו כמו מתרומם מהקרקע נגד כוח הכבידה. הוא מורכב מלוחות אלומיניום דקים ומרובעים שמחוברים זה לזה באמצעות ברגים קטנים לכדי מבנה מוארך דמוי תעלות-אוויר – כמו אלו שמוסתרות בקירות בניינים. אך כאן ה"מעברים" המאורכים מעוגלים, מעוקמים ומסובבים, כך שבהתבוננות מן הצד -הפסל מזכיר טבעת מביוס - צורה שלא ניתן ליישם בחומר ובשלושה ממדים, ושמתקיימת רק כרעיון מופשט או כאשליה דו ממדית.

[6] 4 copy.jpg

[7] ריצ׳רד דיקון, Mammoth, 1989
אלומיניום

צילום: תומס סוצ'ק

יש לא מעט אשליות דו-ממד בתערוכה. למשל, (Alphabet" (2004-2005" היא סדרה של 26 רישומים קטנים וממוסגרים נראה שלחלופין ,ממדי-תלת אובייקט חזית של אופטית אשליה נוצרת .משולשים שיוצרות צורות ובהם (מ"ס 36.5X43.5) לעין כדו-ממדי או תלת-ממדי. שם הסדרה, "אלפבית", מחבר את הצורות הגאומטריות המופשטות אל הסימנים הבסיסיים של השפה המצטרפים לכדי תחביר שסופו מובן לדוברי השפה במסגרת של סדר. אולם באלפבית של דיקון הצורות הגיאומטריות (הסימנים) מתחברות לכדי מבנים תלת-ממדיים שהם אשליות אופטיות. על הצורות בשרטוטים ניתן רק לדבר: אפשר למנות את המשולשים, הצלעות, לפענח אותן מתמטית, למצוא את השגיאות בהן, אך אלה סימנים שחושפים את ה"כישלון" האנושי לדבר דרכן או בעזרתן. בפועל, דיקון מפורר סדרים של משמעויות מאוחדות בעזרת צורות מופשטות וחושף את ה"כישלון" שבהן; את העובדה שאפשר להשתמש בסימנים מופשטים כשפה רק אם מכפיפים אותם בכוח למשמעות משותפת. צורה מופשטת יכולה לעמוד בפני עצמה, אך כאן הדגש הוא על המתח הנוצר. הסימנים כאן לא מסמנים תקשורת משותפת, אלא ממחישים את אי-האפשרות לתקשר דרכם, את אי-האפשרות להכניסם לתחביר מובן שבו המשפט מייצר הבנה אחת סופית ומסודרת או תמונת עולם משותפת. לכן, המשוואה המתקבלת כאן היא תחביר = אשליה אודות ההבנה.

[8] 9 copy.jpg

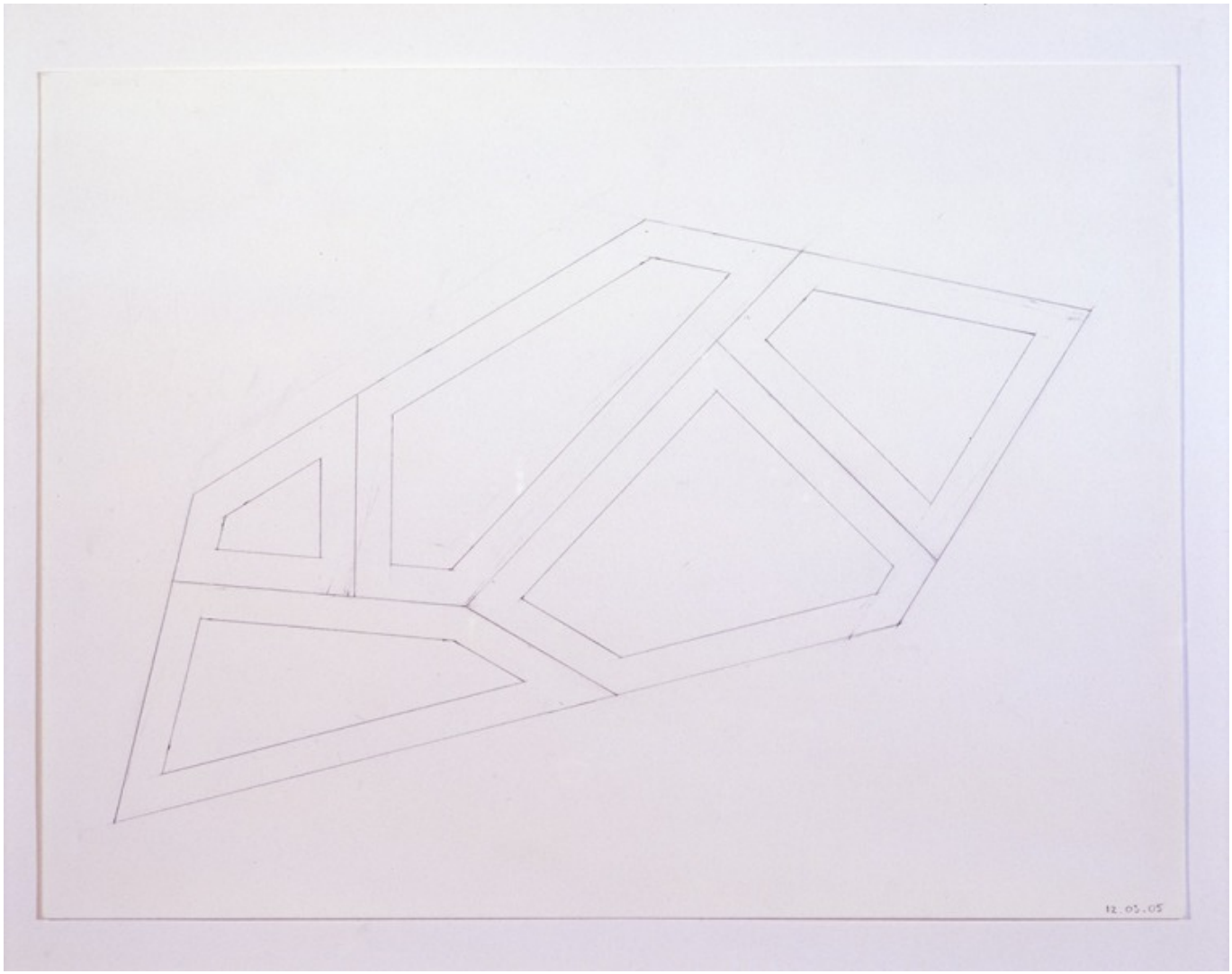

[9]ריצ׳רד דיקון, Alphabet, 2004-2005
גרפיט על נייר

[10] 10.jpg

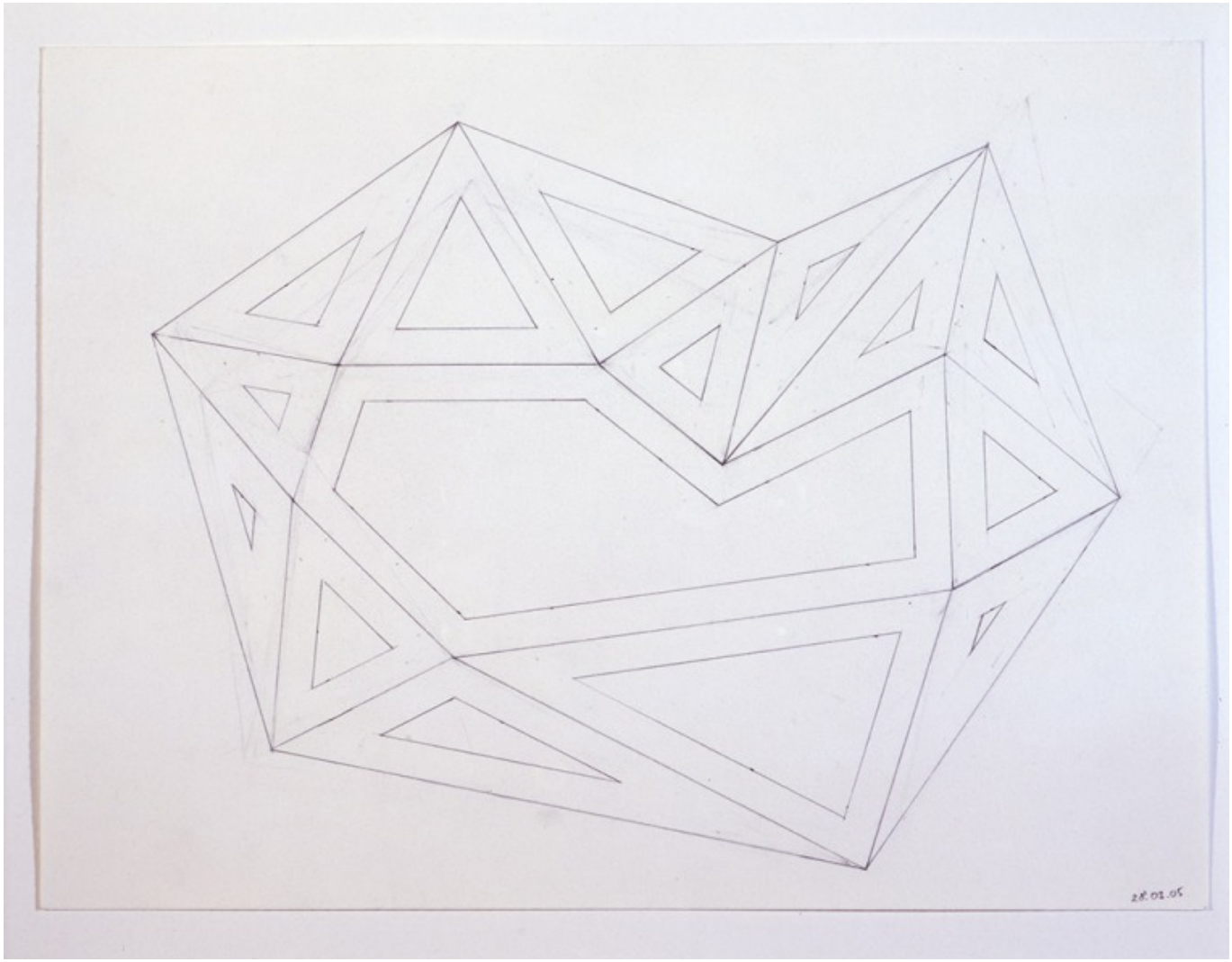

[11] ריצ׳רד דיקון, Alphabet, 2004-2005
גרפיט על נייר

רישומי האלפבית מזכירים באופיים פסלים אחרים בתערוכה, ביניהם (Range"(2005": סדרת פסלים בגובה 100 ס"מ בערך, המורכבים מבלוקים בצורת טרפזים תלת-ממדיים עשויים טרקוטה, שמתפקדים כמסדים לעבודות חמר מצופה גלזורה נוזלית בצבע צהבהב-לבן. עבודות החמר נראות כמו צינורות המחוברים זה לזה ויוצרים משולשים שמצטרפים למבנה, בדומה לרישומי האלפבית, כאילו כל פסל כזה התעקם באופן המיוחד לו עד שנעצר בנקודה מסוימת. בעוד טרפזי הטרקוטה נראים כבדים, תפישת המשקל של פסלי הגלזורה מעליהם מתערערת עקב תחושת המאסיביות של מסדיהם שעל הרצפה. הצורות ה"לא-הגיוניות" עוזרות לטיפות הגלזורה והנזילה להתפרש כזיעה, והחוויה היא של חומר שניסה במאמץ רב להשתנות עד הגיעו לצורה בה הוא מונח. כותרת הסדרה "Range" מספרת אולי על טווח אפשרויות שינוי, וכמו הכותרות האחרות אינה מצביעה על סיפור מסוים אלא על מכלול או טווח.

[12] 3 copy.jpg

[13] ריצ׳רד דיקון, Range, 2005
כלי חרס לבנים מזוגגים ובוהקים, בסיס: טרקוטה

צילום: ורנר האנאפל

[14] 2.jpg

[15] ריצ׳רד דיקון , Range, 2005
כלי חרס לבנים מזוגגים ובוהקים, בסיס: טרקוטה

?????: ???? ??????

-סדרת עבודות אחרת - (Infinity" (2000" - כוללת פסלים בגבהים של 30 עד 80 ס"מ המונחים על הרצפה כדימויים דו ממדיים מאלומיניום. הם נשענים על מוט המחובר אליהם ומחזיק אותם מוטים באלכסון לכיוון הצופה הנכנס לחלל. הדימויים הם של צורות שמסמלות אינסוף (כשם הסדרה) כמו עיגול, הספרה שמונה, או צורת טורוס. האלומיניום הדק, הנשען על המוט, מבריק ועשוי שקערוריות קטנות בחזיתו, כך שהאור הנופל עליו מוחזר מהשקערוריות הבוהקות לכיוונים שונים ביחס לכל תנועה זעירה של האישון, וכך מרצד ללא הרף, מהבהב, משנה גוון. אולי בדומה לפאטה מורגנה, הוא מייצר אשליה שבה נדמה כאילו הפיזיות והצורה של החומר משתנות לעיני הצופה (האלומיניום כבד, אך נראה קליל, הצורה קבועה אך נראית גמישה ונוזלית).

[16] 6 copy.jpg

[17] ריצ׳רד דיקון, Infinity #10, 2000
פלדת אל-חלד

[18] 7 copy.jpg

[19] ריצ׳רד דיקון, Infinity #12, 2000
פלדת אל-חלד

עבודות "Infinity" מוצבות במרכז מספר חללים. בכל אחד מהם תלויות על הקירות מסביב עבודות מסדרת (*In My Father's House*(2006 - עמודי שער מקוריים של עיתוני בוקר מהמאה העשרים, שאביו של דיקון אסף במשך שנים. בעמודים אלה מופיעות ידיעות על אירועים היסטוריים משמעותיים שקרו ביום האתמול: רצח הנשיא קנדי, מות צ'רצ'יל, הנחיתה על הירח בשנת 1969, מלחמות ואירועים אחרים. האירוע האחרון מבחינה כרונולוגית הוא אסון התאומים באחד עשרה בספטמבר, 2001. שערי עיתונים מייצרים סיפור ומספקים דיווח עיתונאי שיוצר אשליה המתוארת כ"אמת" עובדתית לגבי מה שקרה, או קורה. בעיתון הסיפורים מקבלים תחושה של קוהרנטיות ולכידות, אך בפועל הם מרובדים, מלאי נקודות מבט, עדויות, נרטיבים סותרים. התערוכה מציגה את חוסר האפשרות לתת ביטוי פיזי שלם וכולל לרעיונות שיש להם אינסוף פרמטרים, והעיתונים, לצד עבודות האינסוף, האלפבית והאשליות האופטיות, כאילו מדגישים את אבני היסוד המופשטות שבבסיס הסיפור העיתונאי ואת היות שער העיתון "חזית", מצע דו-ממדי מתעתע וחיבור מעורער בין דימוי לבין היכולת לספר עליו סיפור אחיד, מסודר ומשותף. הם מבקשים שקילה מחדש של ההתבוננות באשליה אודותיהם.

[20] 12 copy.jpg

[21] ריצ׳רד דיקון, House s‘Father My In, 2006
עיתונים

[22] 14 copy.jpg

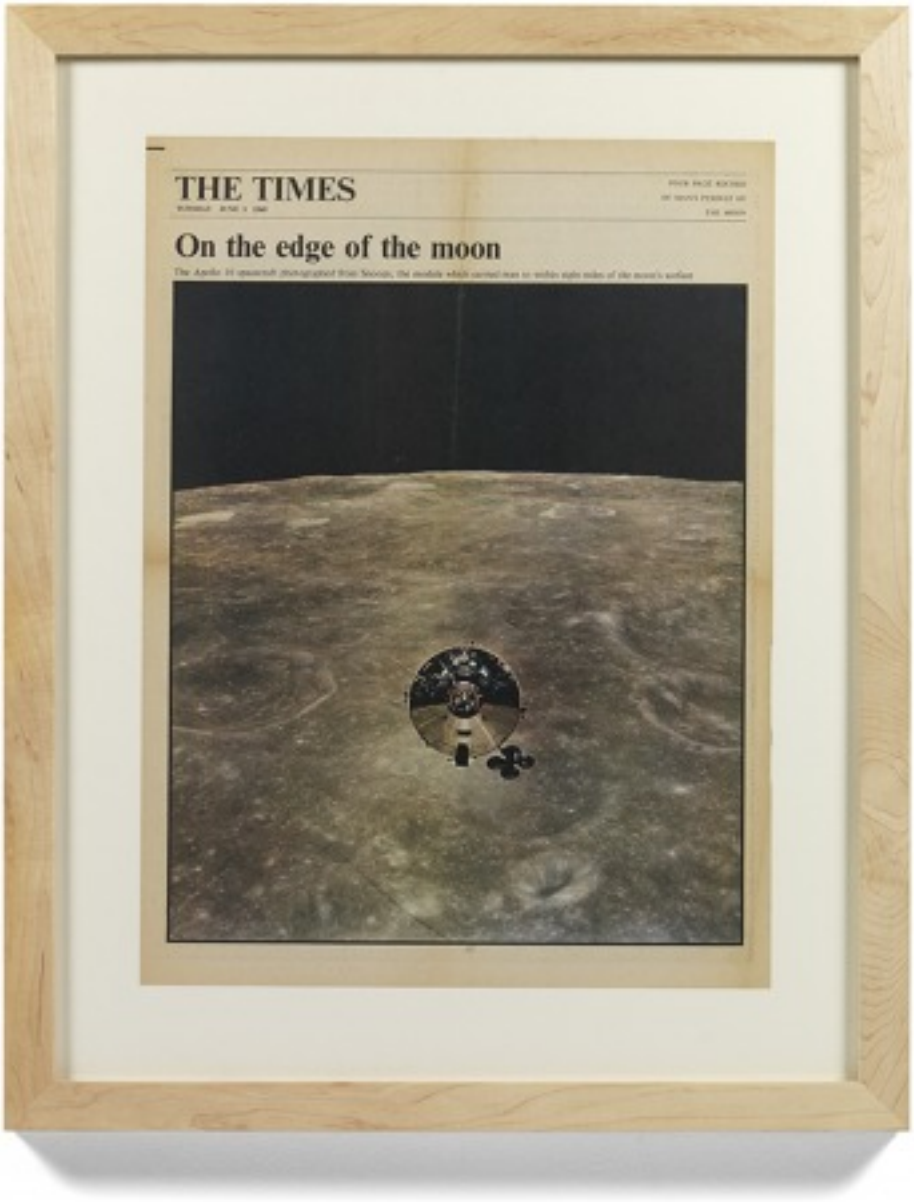

[23] ריצ׳רד דיקון, House s‘Father My In, 2006
עיתונים

[24] 15 copy.jpg

[25] ריצ׳רד דיקון, House s‘Father My In, 2006
עיתונים

[26] 16 copy.jpg

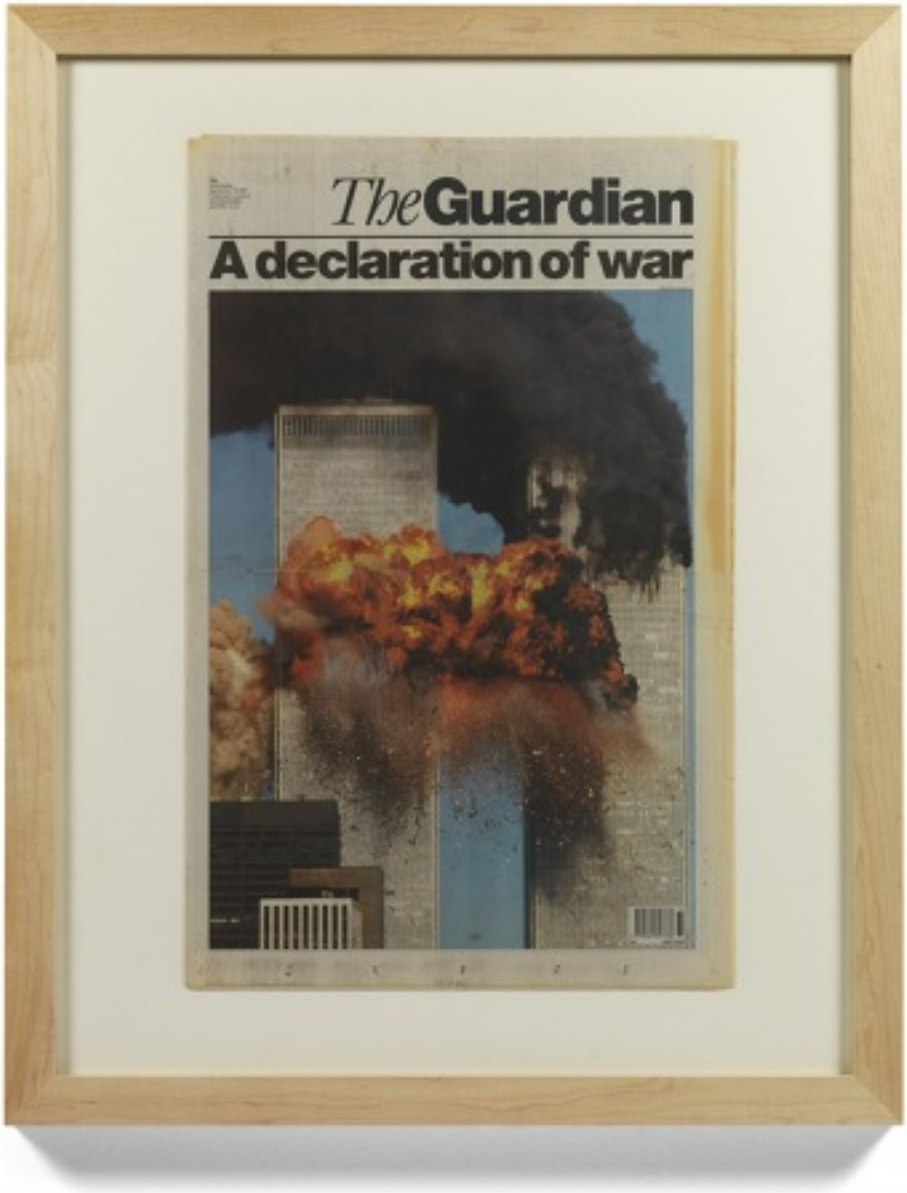

[27] ריצ׳רד דיקון, House s‘Father My In, 2006
עיתונים

הניסיון בתערוכה לתת ביטוי פיזי לרעיונות שאין אפשרות לבסס בחומר, לצד החשיפה של אבני היסוד המופשטות (השרירותיות ומרובות הפרשנויות) שבבסיס התחביר המשותף, עוזר להסתכל על שערי העיתונים באופן דומה, בהקשר לאופטיקה מתעתעת, ולאי-האפשרות לבסס באמצעותה סדר כולל ומשותף להבנה אודות מה שרואים. העבודות ב- *Free Assembly* מאלצות את הצופה לשקול שוב את מה שייתכן שקיבל כמובן מאליו אודות מושא הראיה, ביחס ליציבות החומר ובהקשר לסיפור המשותף (של המציאות), ולהתבונן שוב על הדבר, להתקרב אליו, להתרחק, לחקור, למצוא את השגיאות שבו, ולהימנע מכפיית מכנה משותף אחיד, כללי וכאילו-יציב, המבוסס בסופו של דבר על רעיונות אינסופיים שמשתנים תדיר.

"ריצ'רד דיקון: Assembly Free [28]", (אוצר: ג'וליאן היינן), הספרייה הציבורית של הגלריה העירונית של פראג, 13.4.2017–17.9.2017

Source URL: http://tohumagazine.com/he/article/%D7%90%D7%A9%D7%9C%D7%99%D7%94-%D7%90%D7%95%D7%93%D7%95%D7%AA-%D7%94%D7%91%D7%A0%D7%94

Links
[1] https://tohumagazine.com/sites/default/files/11%20copy.jpg
[2] http://tohumagazine.com/he/file/5-copyjpg
[3] https://tohumagazine.com/sites/default/files/5%20copy.jpg
[4] http://tohumagazine.com/he/file/1-copyjpg
[5] https://tohumagazine.com/sites/default/files/1%20copy.jpg
[6] http://tohumagazine.com/he/file/4-copyjpg
[7] https://tohumagazine.com/sites/default/files/4%20copy.jpg
[8] http://tohumagazine.com/he/file/9-copyjpg
[9] https://tohumagazine.com/sites/default/files/9%20copy.jpg
[10] http://tohumagazine.com/he/file/10jpg
[11] https://tohumagazine.com/sites/default/files/10.jpg
[12] http://tohumagazine.com/he/file/3-copyjpg
[13] https://tohumagazine.com/sites/default/files/3%20copy.jpg
[14] http://tohumagazine.com/he/file/2jpg-0
[15] https://tohumagazine.com/sites/default/files/2_0.jpg
[16] http://tohumagazine.com/he/file/6-copyjpg
[17] https://tohumagazine.com/sites/default/files/6%20copy.jpg
[18] http://tohumagazine.com/he/file/7-copyjpg
[19] https://tohumagazine.com/sites/default/files/7%20copy.jpg
[20] http://tohumagazine.com/he/file/12-copyjpg
[21] https://tohumagazine.com/sites/default/files/12%20copy.jpg
[22] http://tohumagazine.com/he/file/14-copyjpg
[23] https://tohumagazine.com/sites/default/files/14%20copy.jpg
[24] http://tohumagazine.com/he/file/15-copyjpg
[25] https://tohumagazine.com/sites/default/files/15%20copy.jpg
[26] http://tohumagazine.com/he/file/16-copyjpg
[27] https://tohumagazine.com/sites/default/files/16%20copy.jpg
[28] http://en.ghmp.cz/3779-richard-deacon-free-assembly/